

מציץ מן החרכים בגילוי הנפלא של החידושי הרי"ם זי"ע "והיה עקב" רמז על רבי עקיבא שיעקב אבינו הוציא את נשמתו מעקב עשו לעשות הכנה לעקבתא דמשיחא

לפי זה מבאר האריז"ל הטעם שחכמינו ז"ל מכנים את הדורות האחרונים בתואר "עקבות משיחא", כמו ששנינו (סוטה מט:): "בעקבות משיחא חוצפה יסגא", כי בדורות הללו נשאר לתקן רק את הנשמות הנמוכות שהיו בעקביים של אדם הראשון, וכשיושלם התיקון של כל הנשמות יבוא מלך המשיח, וזהו ביאור התואר "עקבות משיחא", כי הנשמות של הדור האחרון הן העקביים שיביאו את מלך המשיח.

מה נפלאים הם דברי החיזוק שחזק מרן האריז"ל את תלמידיו הנאמן רבינו חיים וויטאל, שראוי לפרסם בכל תפוצות ישראל, בענין עסק התורה והמעשים הטובים שאנו מקיימים בדורות האחרונים, בפרט בדור הזה של עקבתא דמשיחא, כמה חשוב אצל הקב"ה אפילו אם המעשה הטוב הוא קל מאד, כפי שמעיד רבינו חיים וויטאל ב"שער הגלגולים" (הקדמה לח), והנה הדברים בלשון קדשו:

"פעם אחת שאלתי למורי ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היתה כל כך מעולה כנזכר לעיל, והרי הקטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו. ואמר לי דע לך כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאד בדור הזה, שקול ככמה מצוות גדולות שבדורות אחרים, כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאד מאד לאין קץ, מה שאין כן בדורות ראשונים, ואילו הייתי בדורות הראשונים, היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים".

כל קומת הקדושה של נשמות אדם הראשון עומדת על הנשמות שבעקבי הרגליים

הנה מה טוב ומה נעים להוסיף החיזוק הנפלא שכתב המקובל האלקי רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע ב"עטרת צבי" על הזוהר הקדוש (פרשת שמות דף י,): שמביא שם מה שאמר להרה"ק מאפטא זי"ע בעל "אוהב ישראל" בענין הנשמות של דורנו, כי הן אמת שהן נשמות נמוכות מכל הדורות בהיותן הנשמות של העקב, אולם יש להן מעלה מיוחדת שכל הקומה של עולם הנשמות עומדת עליהן, כמו שכל הגוף עומד על עקבי הרגליים, והן

ונראה לי שהיה יעקב (בראשית כה-כו) ידו אוחזת בעקב כו', שגבר על האלופים, ולקח האלף ונקרא רבי עקיבא... והקהיל ברבים קהילות בשעת סכנה (ברכות שם) וגרם (דברים לג-ד) תורה צוה כו' קהלת יעקב. ואז שאמר השי"ת למשה רבינו (מנחות כט): כך עלה במחשבה לפני, נקרא רבי עקיבא בה"א שהוא עליה מעקב לשם י"ה, וגרם מחיית עמלק שיהיה השם שלם. וזהו והי"ה עקב"ב שהיא עקיב"ה בה"א בצירוף יחוד כל השם, תשמעון, שהאריך בשמע ישראל (ברכות שם) ... שבא רבי עקיבא (פסחים כב:) ולימד (דברים יג) את [ה' אלקיך תירא] לרבות תלמידי חכמים".

והנה כל מעיין ישכיל ויבין שכל דבריו הקדושים מלאים זיו ומפיקים נוגה, אולם רוב הדברים סתומים וחתומים אין יוצא ואין בא, וכבר שנים רבות שאני משתוקק ומתייגע להבין לפחות מעט מן המעט מדבריו הקדושים, והרי כלל גדול שנינו בגמרא (מגילה ו:): לכל אחד מן ישראל בלי יוצא מן הכלל: "אם יאמר לך אדם... יגעתי ומצאתי תאמן", לכן הנני להעלות על שלחן מלכים מה שחנני ה' להבין כמציץ מן החרכים מעט מן המעט מדבריו הקדושים על פי הקדמות אמיתיות מרבותינו הקדושים הראשונים והאחרונים זי"ע, ואני תפלה שיוליינו הקב"ה בדרך אמת.

"מצוות קלות שאדם דש בעקביו" רמז על דור עקבתא דמשיחא

פתח דברינו יאיר לבאר הפתיחה של החידושי הרי"ם זי"ע: "והיה עקב תשמעון וגו', והיה לשון שמחה (ב"ר מב-ג) לפני השי"ת, עקב היינו בעקבות משיחא. תשמעון שכשאנו עושים רצונו יתברך בדור שפל חשוב הרבה". ביאור דבריו הקדושים על פי מה שגילה לנו רבינו האריז"ל ב"שער הגלגולים" (הקדמה טו), כי בשעת בריאת האדם ברא הקב"ה את אדם הראשון שכלל בתוכו את כל קומת הקדושה של נשמות ישראל, החל מהנשמות הגבוהות שהיו כלולות בראשו, וכך שאר הנשמות שהיו כלולות בלבו ובשאר חלקי גופו כל אחת לפי מדרגתה, עד הנשמות הנמוכות ביותר שהיו כלולות בעקבי רגליו.

בפרשתנו פרשת עקב דבר בעתו מה טוב להתבונן בפתיחת הפרשה (דברים ז-יב): "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך". ופירש רש"י ומקור הדבר במדרש תנחומא: "והיה עקב תשמעון, אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון".

ודקדקו מפרשי רש"י [רבי אליהו מזרחי, "שפתי חכמים", המהר"ל ב"גור אריה", "משכיל לדוד"], הלא בתורה מצינו כמה פעמים מילת "עקב", כגון בפרשת העקידה (בראשית כב-יח): "עקב אשר שמעת בקולי", וכן (שם כו-ה): "עקב אשר שמע אברהם בקולי", וכן (במדבר יד-כד): "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו", ובכל מקום פירושו כנתינת טעם בגלל, מדוע אם כן פירשו חכמינו ז"ל דוקא כאן "והיה עקב תשמעון", שהכוונה בזה על מצוות קלות שאדם דש בעקביו, ותרצו כל אחד מהם על פי דרכו בדרך הפשט.

ניצוצי אור מומשנתו הטהורה של החידושי הרי"ם זי"ע

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים רחש לבי דבר טוב לבאר הענין בזה גם בדרך רמז, על פי מה שנקדים להתבונן במה שכתב החידושי הרי"ם ב"ספר הזכרון" בכתב יד קדשו (פרשת עקב) ענינים נפלאים על פסוק זה בענין נשמת רבי עקיבא, ושילב בתוך דבריו הקדושים כל מיני רמזים בדרך פרד"ס בקיצור נמרץ, והנה הדברים בלשון קדשו:

"והיה עקב תשמעון וגו', והיה לשון שמחה (ב"ר מב-ג) לפני השי"ת, עקב היינו בעקבות משיחא. תשמעון, שכשאנו עושים רצונו יתברך בדור שפל חשוב הרבה. ונראה לי רמז שפעל זה רבי עקיבא, [על פי מה] שכתב בספר אור זרוע [בהקדמה] שעל שם זה קרא ספרו, שנסתפק בשם עקיבא באלף או בה"א, וחלם לו פסוק זה [תהלים צז-יא] אור זרוע לצדיק ולירי' ל'ב שמח'ה], סופי תיבות עקיב"ה בה"א, והלא בכל מקום נזכר באלף בגמרא, וגם [הרמז של האריז"ל בפסוק (בראשית מז-כג) אבי"ר יעקב] שהוא אותיות רבי עקיבא] הוא רבי עקיבא באלף.

חידושי הרי"ם זי"ע: "והיה עקב" אותיות עק"ב הוי"ה, רמז על רבי עקיבא שנקרא לפעמים עקיבה בה' ולפעמים עקיבא בא'

רבינו האריז"ל: "וידו אוחזת בעקב עשו", יעקב אבינו הוציא מעקב עשו מעומק הקליפה את נשמת רבי עקיבא

יעקב אבינו הוציא מעשו את רבי עקיבא שהיה ניצוץ נשמתו, ונרמז בכתוב אבי"ר יעק"ב אותיות רבי עקיבא

נשמת רבי עקיבא שהוא סוד תורה שבעל פה שהגאולה העתידה תהיה בזכותה, היתה בעקב עשו, דור עקבתא דמשיחא

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שהביא הגה"ק החיד"א זצ"ל ב"דבש לפי" (מערכת ע אות כג) בשם "ספר הגלגולים" לרבינו האריז"ל: "רבי עקיבא היה בעקב עשו, כי ירד בתוך עומק הקליפה, ויעקב העלה אותו משם בידו, וזה שכתוב וידו אוחזת בעקב עשו". ואני מצאתי מקור הדברים (שם פרק מ): "כבר ידעת כי רבי עקיבא הוא מן העקב, והיינו ידו אוחזת בעקב עשו, כי קלסתר פניו של יעקב קלסתר פניו של אדם הראשון". נמצינו למדים מדבריו הקדושים כי יעקב אבינו הוציא את נשמת רבי עקיבא מעקב עשו.

ויש להוסיף תבלין לבאר הטעם שיעקב אבינו השתדל להוציא את נשמת רבי עקיבא מעקב עשו, על פי מה שגילה האריז"ל עוד ב"לקוטי תורה" (פרשת ויחי ד"ה ויפוזו), כי רבי עקיבא היה ניצוץ של יעקב אבינו, ונרמז בפסוק (בראשית מט-כד): "מידי אביי יעקב" - אבי"ר יעק"ב הוא אותיות רבי עקיבא. הנה כי כן מטעם זה טרח יעקב מיד בצאתו לאויר העולם לאחוז בעקב עשו להוציא משם את נשמת רבי עקיבא, לקיים בזה מה שאמר רשב"י (קידושין ב:): "משל לאדם שאבדה לו אבידה מי חוזר על מי, בעל אבידה מחזר על אבידתו", לכן חזר יעקב אבינו על אבדתו להחזיר את הניצוץ הקדוש שלו רבי עקיבא לצד הקדושה.

והנה רבקה ראתה שיש בקרבה בן צדיק ובן רשע, וכמו שפירש רש"י על הפסוק "ויתרוצצו הבנים בקרבה, ורבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודת אליילים עשו מפרכס לצאת", לכן התפללה "למה זה אנכי", מדוע סיבב הקב"ה שרשע כעשו יולד ממנה.

אולם אחר כך השיגה ברוח קדשה את הסוד הגדול, כי בעקבו של עשו טמונה נשמתו הקדושה של רבי עקיבא, ולכן סיבב הקב"ה שעשו הרשע יולד ראשון ולא יעקב איש תם, כי אם יעקב היה יוצא תחלה

וזהו שפירש רש"י בלשון קדשו: "אם המצוות קלות ש'אדם' דש בעקביו תשמעון". רמז בכך על "אדם" הראשון שכלל בקומתו את כל נשמות ישראל, ובדורות האחרונים הוא "דש בעקביו" בנשמות הנמוכות של "עקבתא דמשיחא", שכל המצוות שהן מקיימות הן בבחינת "מצוות קלות שאדם [הראשון] דש בעקביו", עם כל זאת "והיה" שמחה תהיה לפני הקב"ה, "עקב תשמעון את המשפטים האלה", כמו שאמר האריז"ל לרבי חיים וויטאל: "כי מעשה קטן מאד בדור הזה, שקול ככמה מצוות גדולות שבדורות אחרים".

יעקב אבינו בלדתו אחז בעקב עשו כדי להוציא משם את נשמת רבי עקיבא

בדרך זו במסילה נעלה לבאר עוד ניצוצי אורות מתוך דבריו הקדושים של החידושי הרי"ם זי"ע, בענין הקשר הנפלא בין מה שכתוב "והיה עקב תשמעון" שהוא רמז על רבי עקיבא, ובין יעקב אבינו שבעת לידתו אחזה ידו בעקב עשו, בהקדם מה שפירשנו שיח סוד של רבקה אמנו עם הקב"ה בפרשת תולדות (בראשית כה-כא): "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו, ויתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר אם כן למה זה אנכי, ותלך לדרוש את ה', ויאמר ה' לה שני גוים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר... ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ויקראו שמו עשו, ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו, ויקרא שמו יעקב". ופירש רש"י שהקב"ה קרא שמו יעקב.

וצריך ביאור מה ראה יעקב אבינו צדיקו של עולם לאחוז בעקב עשו הרשע, הלא דרכו של הצדיק להיפרד מן הרשע ולא להתחבר עמו. זאת ועוד צריך ביאור, מהי החשיבות הגדולה של פעולה זו שאחז יעקב בעקב עשו, עד כדי כך שהקב"ה בעצמו מצא לנכון לקרוא אותו בשם יעקב.

משלימות את הבירור של כל קומת הקדושה מכף רגל ועד ראש, הנה הדברים בלשון קדשו:

"ואמרתי לפני מורי ורבי הרב הצדיק מוהר"ר אברהם יושע העשיל האבד"ק אפטא נשמתו בגני מרומים, אשר עקבות משיחא כתב רבינו [האריז"ל] כי הוא סוד עקבי אדם קדמון לכל הקדומים, וסיום כל הברורים הנשמות הצריכים להזדכך ולהתברר. והנה כמו שעל העקב עומד כל הגוף וכל הקומה שלימה, כן אנחנו נשמות עקבי אדם קדמון הזה, תהלה לאל בה' בטחונינו ואמונותינו, דבוק וקשור באמונת יחוד אלקינו בכל לב ונפש, ומקבלים באהבה רבה ובשמחה רבה את כל העובר עלינו מן הגלויות המרים המים המאירים.

ובזה אנחנו תהלה לאל בני אל חי, יותר שמחים שעלינו עומד כל הקומת הקדושה, כל הנשמות הצדיקים, כל אהבת הקדמונים, נשמות הקדושים שעברו מנוחתם בעדן, ושנתבררו ונתלבנו עד עתה, הכל תהלה לאל חי הבוחר בעמו ישראל באהבה, קיומם ועמידתם עלינו נשמות הנמוכים והעקביים, ובנו תהלה לאל נתקדש שמו של הקב"ה וברוך שמו יותר, המאזרנו חיל ונותן בנו כח הסבל, לסבול הגלות והצרות והגזירות, ומקבלים באהבה, ובטחים בישועת השם הגדול והנורא אשר יצמיח לנו בקרוב, ותהלה לאל נתקבלו דברי בעיניו".

ונראה לשער כי על סמך דברים אלו של הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, כתב תלמידו הגה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע ב"דברי חיים" (פרשת כי תשא) דברים נשגבים בענין הדורות של עקבתא דמשיחא המשלימים את קומת הקדושה של הדורות הראשונים:

"ידוע שתכלית הנכון לעשות כלל מהפרטים, כמו אומה ישראלית שבכללם קומה שלימה... והנה הגם שיש בתוך הקהל צדיקים גדולים, מכל מקום בלתי התחברות כללות ישראל אין שלימות... כי אי אפשר לנבוא לבוא לידי תכלית השלימות, כי אם בהצטרף אחד עם חבירו הוא קומה שלימה ואדם שלם, וכמו שאדם בלא רגלים אין בתכליתו הראוי, אפילו שיש לו כל ראשי האיברים, מכל מקום אין השלימות רק על כללות האדם עם הרגלים, כמו כן אפילו הצדיקים אין שלימותן רק מתוך כללות ישראל".

מעתה יש לומר כי מטעם זה בחר רש"י הקדוש, אשר כפי הידוע גנו בחכמתו הגדולה סודות התורה גם בפירושי שלמראית העין נראים כדרך הפשט, לרמז לנו כי מה שכתוב "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה", הוא רמז נפלא על הנשמות הנמוכות של "עקבתא דמשיחא", שאינן יכולות לקיים המצוות בכוונות נשגבות כמו שקיימו בדורות הראשונים, אלא כל המצוות שהן מקיימות הן בבחינת "מצוות קלות".

הוא סוד תורה שבעל פה, כי הוא זכה לסדר את כל התורה שבעל פה כמבואר בגמרא (מגילה ב): "זו דברי רבי עקיבא סתימתא". ופירש רש"י: "כל הסתומין תלמידיו היו, כדאמר בסנהדרין (דף פו.) סתם משנה רבי מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, וכולהו סתימתאי אליבא דרבי עקיבא".

ונראה להביא סימוכין לדברי ה"מגלה עמוקות", ממה ששינוי בגמרא (מנחות כט:) שזכה רבי עקיבא להשיג את כל הסודות של הקוצין והתגין שעל גבי האותיות שלא השיג משה רבינו, עד כדי כך שמשה רבינו התפלל ואמר: "רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי, אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני". הרי שביקש משה רבינו שתיתן התורה על ידי רבי עקיבא שהוא המסדר של תורה שבעל פה.

ויש להוסיף תבלין לבאר בזה הטעם שדרש רבי עקיבא "את ה' אלקיך תירא, לרבות תלמידי חכמים", כי בהיותו שורש לתורה שבעל פה, לכן דרש כי רצונו של הקב"ה שיכבדו תלמידי חכמים העוסקים בתורה שבעל פה, כמו שמכבדים את הקב"ה שנתן לנו תורה שבכתב, שהרי בלי תורה שבעל פה אי אפשר להבין איך לקיים את המצוות בתורה שבכתב.

נקדים עוד מה שגילו לנו חכמינו ז"ל שהגאולה העתידה תהיה בזכות תורה שבעל פה, כמו שדרשו בגמרא (בבא בתרא ח.) על הפסוק (הושע ח-י): "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, פסוק זה בלשון ארמית נאמר, אי תנו כולהו עתה אקבצם". וכן מבואר במדרש (ויק"ר ז-א): "אין כל הגלויות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, מאי טעמא גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם". ופירש ב"מתנות כהונה" כי "יתנו" הוא לשון "משנה" בארמית.

וכבר הבאנו כמה פעמים רמז נפלא שאמר על כך הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל בפסוק (ישעיה א-ז): "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" - ציון במשפט תפדה בגימטריא בדיוק תלמוד"ד בבל"י. אגב, מספרים כי כשאמרו גימטריא זו לפני הגרי"ז מבריסק זצ"ל, לקח עט וחישב החשבון ונענה בהתלהבות: "איננו עוסקים בגימטריאות אבל גימטריא כזו אפשר לומר רק ברוח הקודש".

ונראה כי זהו ביאור דברי רבי יוחנן באומר (גיטין ס:): "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר (שמות לד-כז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". כי עיקר שלימות כריתת ברית בין הקב"ה לישראל הוא בגאולה העתידה, שאז יתעלו ישראל כלפי כל אומות העולם ברום המעלות, כמו שכתוב (יחזקאל

הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל: "ציון במשפט תפדה" בגימטריא "תלמוד ירושלמי", "ושביה בצדקה" בגימטריא "תלמוד בבלי"

בתלמוד ירושלמי נקרא רבי עקיב"ה בה' אותיות עק"ב י"ה, בתלמוד בבלי נקרא רבי עקיב"א בא' אותיות עק"ב י"א שהוא ו"ה

מגלה עמוקות: "וידו אוחות בעקב עשו", יעקב אבינו מלמדנו בתנועת ידו שלא לזלזל במצוות קלות שאדם דש בעקביו

"והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה", הגאולה העתידה בזכות הזהירות במצוות קלות שאדם דש בעקביו

"מאי דכתיב (ישעיה ב-ג) והלכו עמים רבים ואמרו, לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו', אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר (בראשית כב-יד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר (שם כד-טג) ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר (שם כח-ט) ויקרא את שם המקום ההוא בית אל".

והנה ידוע ומפורסם בכל הספרים הקדושים שארבע גלויות הן: גלות בבל, גלות מדי, גלות יון, גלות אדום. נמצא לפי זה כי הגלות האחרונה שאנו נמצאים בה היא גלות אדום שהוא עשו הרשע, כמו שכתוב (שם כה-ל): "ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי על כן קרא שמו אדום".

הנה כי כן יפתח לנו פתח להבין מה גדלו מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו, שסיבב לחבר את נשמות יעקב ועשו כתאומים במעי רבקה אמנו, ובעודם במעי אמם כבר התחילו לריב, כמו שכתוב "ויתרוצצו הבנים בקרבה", כי לפי האמור הרי מבואר שיעקב ועשו הם בבחינת (קהלת ז-יד): "זה לעומת זה עשה האלקים", כי בעוד שעשו הוא קליפת אדום שהיא הגלות האחרונה, הרי יעקב אבינו בקדושתו עשה הכנה לגאולה העתידה מגלות אדום בבנין בית המקדש השלישי אשר קראו בית, לכן צירף אותם הקב"ה יחד כדי ללמד אותנו בכך, כי שני הכוחות הללו של יעקב ועשו הם זה לעומת זה קדושה מול טומאה.

רבי עקיבא הוא סוד תורה שבעל פה שהגאולה העתידה תבוא בזכותה

מעשה אמינא מילתא חדתא לבאר הטעם שסיבב הקב"ה שיעקב אבינו יוציא את נשמת רבי עקיבא מעקב עשו, על פי מה שכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן עב ועח) כי רבי עקיבא

ואחריו עשו לא היה יכול לאחוז בעקב עשו ולהוציא משם את נשמת רבי עקיבא. והנה בגמרא (פסחים כב:) מבואר כי רבי עקיבא דרש מה שכתוב (דברים ו-ג) "את ה' אלקיך תירא, לרבות תלמידי חכמים",

מעשה יאירו עיינו להבין פירוש הפסוקים: "ותאמר אם כן למה זה אנכי", מדוע סיבב הקב"ה שעשו הרשע יוולד ממנה, אולם אחר כך "ותלך לדרוש את ה'", השיגה ברוח קדשה כי נשמת רבי עקיבא שדרש "את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים", טמונה בעקב עשו, ויעקב עתיד להוציאה ממנו "וידו אוחות בעקב עשו", לכן סיבב הקב"ה שעשו יהיה הבכור, כדי שיבוא יעקב אחריו ויוציא מעקב עשו את נשמת רבי עקיבא.

וזהו שאמר לה הקב"ה: "שני גוים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ורב יעבוד צעיר", כי עשו הגדול יצטרך לעבוד ולהיכנע בפני יעקב הצעיר, מצד ריבוי הכתוב "את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים". וזהו שכתוב: "ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשו", שאחז יעקב בעקב עשו אחיו להוציא משם את נשמת רבי עקיבא, ועל שם חשיבות מעשה זה, "ויקרא שמו יעקב", קרא הקב"ה בעצמו את שמו יעקב.

יעקב אבינו שבזכותו יבנה בית המקדש השלישי אחז בעקב עשו לעשות הכנה לגאולה מגלות אדום

הנה מה טוב ומה נעים להעלות על שלחן מלכים רעיון חדש, לבאר הטעם שהוציא יעקב אבינו את נשמת רבי עקיבא מעקב עשו, בהקדם לבאר הטעם שסיבב הקב"ה לחבר בין יעקב ועשו שיהיו תאומים במעי רבקה אמנו, על פי מה ששינוי בגמרא (פסחים פח.) כי שלשה בתי מקדשות הם כנגד שלשה אבות, בית המקדש הראשון בזכות אברהם שקראו הר, בית המקדש השני בזכות יצחק שקראו שדה, בית המקדש השלישי יבנה בזכות יעקב שקראו בית, והנה הוא מאמר הגמרא:

טו-ס): "וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך והקמותי לך ברית עולם".

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין נפלאות דרכי ה' מסבב כל הסיבות, שסיבב שיעקב אבינו הוציא את נשמת רבי עקיבא מעקב עשו, כי היות שקליפת עשו היא גלות אדום, שישראל יזכו להיגאל ממנה רק בזכות העסק בתורה שבעל פה, לכן נתחכם יעקב אבינו מיד בעת לידתו "וידו אוחות בעקב עשו", להוציא משם את נשמת רבי עקיבא שהוא השורש לתורה שבעל פה, אשר בזכותה יזכו כל ישראל לצאת מתוך "עקב עשו" של גלות אדום בעקבתא דמשיחא.

יאיבא איש עמו" שרו של עשו נלחם להכשיל את ישראל באבק של המצוות קלות

הבה נמשיך במסע הקודש לבאר לפי זה ביתר שאת, הטעם שטרח יעקב אבינו מיד בצאתו לאויר העולם "וידו אוחות בעקב עשו", להוציא משם את נשמת רבי עקיבא, על פי מה שכתוב בפרשת וישלח (בראשית לב-כה): "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו". וביאר ה"מגלה עמוקות" שם כי עיקר המאבק בין שרו של עשו עם יעקב היה על המצוות הקלות שנמשלו לאבק שאין ישראל נזהרים בהן כראוי.

על פי האמור מבאר ה"מגלה עמוקות" מה שכתוב בלידת יעקב: "ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשו ויקרא שמו יעקב", כי יעקב אבינו השכיל להבין כי כוחו של עשו להפיל את זרע ישראל ברשתו, הוא על ידי שמכשילם תחילה במצוות הקלות, וכמו ששינוי בגמרא (שבת קה:): "שכך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד". לכן מיד כשיצא יעקב אבינו לאויר העולם בלידתו אחרי עשו: "וידו אוחות בעקב עשו", להחיות בידו לכל בני ישראל לדורות עולם, שלא להיכשל להקל ח"ו "בעקב עשו" שהן מצוות קלות שאדם דש בעקביו.

לפי זה פותח לנו ה"מגלה עמוקות" שערי אורה, כי שרו של עשו שהוא הס"מ המקטרג תמיד

על ישראל, נאבק עם יעקב לקטרג עליו ועל זרעו שמזלזלים במצוות קלות, ובכך ביקש להורגו שאינו ראוי להעמיד זרע עם קדוש. "וירא כי לא יכול לו", שלא הצליח לעורר קטרוג על יעקב עצמו, משום שהיה זהיר לקיים כל מצוות ה' קלות כבחמורות, כמו שקיבל על עצמו מיד בצאתו לאויר העולם "וידו אוחות בעקב עשו", שקיבל על עצמו שלא ליפול ברשתו לזלזל במצוות קלות שאדם דש בעקביו.

לכן כאשר ראה הס"מ שאינו מצליח לקטרג על יעקב עצמו, "ויגע בכף ירכו", שהם יוצאי ירכו בני ישראל, שיפלו ברשתו לזלזל במצוות קלות "שאדם דש בעקביו", ועל דשדוש זה פגע בירך יעקב המדשדש בארץ, ועל כך אומר הכתוב "ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו". אלו תוכן דבריו הקדושים.

והנה כאשר נתבונן נראה שכל החומרות הגזירות והסייגים שהוסיפו לנו חכמינו ז"ל, כדי להציל אותנו מלעבור ח"ו על מצוות התורה הן חלק בלתי נפרד מתורה שבעל פה, הנה כי כן ירווח לנו להבין לפי זה הטעם שכאשר נולדו יעקב ועשו לאויר העולם, התחכם יעקב אבינו להוציא מעקב עשו את נשמת רבי עקיבא שהוא סוד תורה שבעל פה, אשר שם גילו לנו חכמינו ז"ל את כל הסייגים איך להינצל מעבירות קלות שאדם דש בעקביו.

נמצא לפי זה כי שלשת הפירושים שלמדנו על מה שעשה יעקב אבינו "וידו אוחות בעקב עשו", פירוש אחד להוציא משם את נשמת רבי עקיבא שהוא סוד תורה שבעל פה, הפירוש השני להזהיר את ישראל שלא ליפול "בעקב עשו" שמזלזל במצוות קלות "שאדם דש בעקביו", הפירוש השלישי שעשה הכנה לגאולה העתידה בעקבתא דמשיחא "מעקב עשו" של גלות אדום, כולם עולים בקנה אחד כפתור ופרח, והחוט המשולש לא במהרה ינתק.

רבי עקיב"ה עם ה' הוא אותיות עקב י"ה רבי עקיב"א עם א' הוא עקב ו"ה

בדרך המלך נלך לסיים מאמר זה בביאור הגילוי הנפלא שרמז לנו החידושי הרי"ם זי"ע בדבריו הקדושים, לבאר הטעם שבתלמוד ירושלמי נקרא רבי "עקיבה" עם אות ה', ואילו בתלמוד בבלי נקרא רבי "עקיבא" עם אות א', על

פי מה שכתוב בפרשת בשלח (שמות יז-טו): "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור", ופירש רש"י שכל זמן שעמלק קיים אין שמו של הקב"ה שלם, כי ב' אותיות ו"ה חסרות מהשם הוי"ה.

נמצא לפי זה כי בזכות יעקב אבינו שבזכותו יבנה בית המקדש השלישי יהיה השם שלם בכל ד' אותיותיו, וכל זה בזכות רבי עקיבא שהיה הניצוץ של יעקב אבינו, כמו שרמזו בכתוב אבי"ד יעק"ב אותיות רבי"ע עקיב"א, שהוא בבחינת תורה שבעל פה אשר בזכותה נזכה לגאולה שלימה, וכבר נתבאר הרמז הנפלא ציו"ן במשפ"ט תפד"ה בגימטריא תלמו"ד ירושלמי", ושב"ה בצדק"ה בגימטריא תלמו"ד בבלי".

לכן נקרא רבי עקיבא בתורה שבעל פה בשני שמות הללו, כי בתלמוד ירושלמי הוא נקרא רבי עקיב"ה באות ה' שהוא אותיות עק"ב י"ה, לרמז שיעקב אבינו העלה אותו מעקב עשו בתחתית הקליפה עד לב' אותיות ראשונות י"ה מהשם הוי"ה, ואילו בתלמוד בבלי נקרא שמו רבי עקיב"א באות א' שהוא אותיות עקב י"א, שהן ב' אותיות אחרונות ו"ה בגימטריא י"א, כי בזכות רבי עקיבא יזכו לגאולה שאז יושלם השם הוי"ה בכל ד' אותיותיו.

הנה כי כן יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מעט מזער מדברי החידושי הרי"ם זי"ע, שזוהו רמז הכתוב: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה", והרמז בזה כי "והיה עקב" הוא אותיות עק"ב עם השם הוי"ה, לרמז בזה על רבי עקיבא שמסר נפשו ללמד תורה ויצאה נפשו בקריאת שמע, כדי לעשות הכנה לכל בית ישראל שיוכלו לעמוד בניסיון בעקבתא דמשיחא.

מעתה מה נפלא להבין הסוד הגדול שטמן רש"י הקדוש בפירושו: "והיה עקב תשמעון, אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון". והרי זה כמו שפירש החידושי הרי"ם זי"ע, כי "והיה עקב" הוא רמז על רבי עקיב"ה באות ה' ורבי עקיב"א באות א', שבגאולה העתידה יושלמו כל ד' אותיות השם בזכותו, וכל זה אם נקפיד לקיים כל המצוות הקלות שאדם דש בעקביו שהחמירו בהן חכמינו ז"ל בתורה שבעל פה, ועל כך אחז יעקב אבינו בלידתו ב"עקב עשו", ובזכות זה נזכה להינצל מעקב עשו בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com